

APRIL

DNB Magazine nr. 2, 2010

DNB MAGAZINE

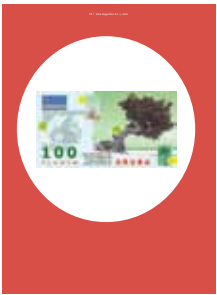
Essay Herman Pleij
over gezag

Nieuwe toezichtvisie
DNB

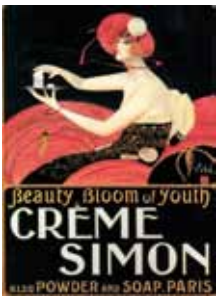
In dit nummer...

Vragen over de euro, pensioenen,
banken of verzekeraars?
Bel of mail de informatiedesk:
t 0800 - 020 1068 (gratis)
e info@dnb.nl
Neem eens een kijkje op www.dnb.nl

ARTIKELEN

16/ Op weg naar het perfecte bankbiljet

20/ Dossier: Cosmetics

28/ DNB in het spoor van de crisis

RUBRIEKEN

- 04 / Banktueel
- 06 / De mensen van het Frederiksplein: Martijn Schrijvers
- 11 / De wereld in cijfers: 'Minder brillen verkocht'
- 18 / Pakhuis nummer 4: 'Met lege handen'
- 27 / Podium: 'Waarom krijgen de BES-eilanden de dollar?'
- 31 / Va Banque: 'Good Value en Soft Stuff'
- 34 / Profiel: Hong Kong
- 36 / Kunstpodium: Inti Hernandez
- 38 / Seminars
- 40 / In Beeld

07/ Scherpere regels, scherpere blik

In haar nieuwe ‘Visie DNB Toezicht 2010-2014’ trekt de Nederlandsche Bank lessen uit de kredietcrisis voor het prudentiële toezicht.

12/ Essay: Ontzagwekkend gewoon
Ontmaskering van loos gezag en holle autoriteit behoort tot de grondslagen van de democratie, meent cultuurhistoricus Herman Pleij. Er is volgens hem te weinig aandacht voor de tol die we daarvoor moeten betalen.

Centrale sturing in optima forma

Karl Marx hief het zwaard en trachtte het kapitalisme neer te houwen. Een centraal geleide economie in plaats van al die ‘vrije jongens’ was zijn ideologie. Hoewel er links en rechts (vooral links) wat werd geëxperimenteerd met zijn gedachtegoed, bleef het uiteindelijk grotendeels bij een droom. De econoom Keynes pakte het verstandiger aan. Hij maakte zich sterk voor een milde vorm van kapitalisme, zeg maar ‘capitalism light’. Daarin is zeker plek voor een bescheiden sturende rol van de overheid, al was het maar om de al te scherpe kantjes van het harde kapitalisme af te vijlen. Maar ook Keynes, die overleed in 1946, kon niet bevroeden dat de rol van de overheid zo’n vlucht zou nemen. Door de kredietcrisis en de daarop volgende economische malaise. Voor bedragen die het bevattingsvermogen van een gemiddelde burger verre overstijgen, stimuleerde en stimuleert de overheid de economie. De rol van de overheid zal, als het economisch weer beter gaat, ongetwijfeld naar het in onze contreien traditionele model teruggaan: dat van relatieve buitenstaander, die zorgt voor een aantal voorwaarden waardoor de economie tot bloei kan komen. Zoals een stabiel politiek klimaat en een goed geschoolde burgerij. Daarbij hoort ook een financieel geletterde bevolking. Mensen die met hun portemonnee weten om te gaan, zich geen onrijpe knollen noch zure citroenen laten aansmeren als ze gewoon een gedegen hypotheek willen hebben. Op het vlak van de financiële geletterdheid zijn er tal van initiatieven, zoals ‘Wijzer in Geldzaken’ van het ministerie van Financiën, van harte ondersteund door DNB. Centrale sturing in optima forma.

De redactie

Wat je echt wilt weten

Oh Crisis! Crisis in de kunst

Kunst als antwoord op de vragen van economen. De tentoonstelling 'Oh Crisis!' in Huize Frankendael in Amsterdam draagt op een verrassende manier bij aan de discussie over de oorzaak van de financiële crisis. Dit met als uitgangspunt dat kunstenaars de werkelijkheid op een andere manier bloot weten te leggen dan bijvoorbeeld economen en journalisten. President Nout Wellink van de Nederlandsche Bank, president Saskia Stuiveling van de Algemene Rekenkamer en andere bestuurders is gevraagd naar hun visie op de crisis en naar de kunst-

werken die deze visie het beste ondersteunen. De werken, waaronder 'Venice Piazzale Roma' van Reinier Gerritsen (zie afbeelding), zijn van 1 april tot en met 28 april in Huize Frankendael te zien. Er zijn ook lezingen en een debatprogramma aan de tentoonstelling verbonden, met als sprekers onder meer Jeroen Smit (auteur van 'De Prooi'), Margriet Schavemakers (hoofd collectie Stedelijk Museum) en Ad van Nieuwpoort (predikant van de Thomaskerk aan de Zuidas).

Meer informatie vindt u op de website www.foundationfrankendael.nl.

Debat over de tucht van de markt

Is de tijd rijp voor een hernieuwd evenwicht tussen staat en markt? Daarover ging het debat dat de Nederlandsche Bank op 9 april organiseerde. Door de kredietcrisis wordt er weer volop nagedacht over de rol van de staat in de economie. Er vindt een breed debat plaats over de werking van het marktmechanisme en de vrijheden die de markt de afgelopen jaren in het kader van deregulering en zelfregulering genoot. In het verlengde

daarvan gaan er stemmen op voor een herwaardering van de rol van de overheid in het oplossen en voorkomen van allerhande economische problemen. Is er behoefte aan een nieuwe vorm van industriepolitiek? Wat mogen we verwachten van het marktmechanisme? SP-prominent Jan Marijnissen en oud-AKZO-Nobeltopman Kees van Lede gingen met elkaar in debat over deze en andere vragen.

Cartoon: Beleggen in goud (pag. 33)

Afscheid divisie- directeur Tom Roos

Tom Roos, divisiedirecteur Toezicht verzekeraars en trust- en geldtransactiekantoren, is met pensioen gegaan. Tijdens een receptie in de Amsterdamse Amstelkerk nam hij afscheid van zijn vele relaties en van de Nederlandsche Bank. DNB-president Nout Wellink roemde niet alleen de kennis van deze 'verzekerings-

man pur sang', maar ook zijn menselijke kant. Groot waren bijvoorbeeld zijn inlevingsvermogen en inzet bij de uitvoering van het depositogarantiestelsel voor de rekeninghouders van DSB. Tom Roos meldde in zijn dankwoord onder meer dat hij bij DNB een organisatie had gevonden waar een ongelooflijke hoeveelheid intellect wordt gebundeld, om daar onmiddellijk aan toe te voegen dat het door de geheimhoudingsplicht jammer is dat zo weinig mensen dit te weten komen. Tom Roos zal zich na zijn pensionering met nog meer kracht inzetten voor ontwikkelingswerk; projecten met een financieel tintje kunnen zich blijven koesteren in zijn warme belangstelling.

Duisenberg School of Finance en Tinbergen Instituut bundelen krachten

De Duisenberg School of Finance en het Tinbergen Instituut hebben eind maart een officiële samenwerkingsovereenkomst gesloten. Beide instellingen werkten al geruime tijd nauw samen, onder meer in de vorm van een onderzoeksmaster en een PhD-programma. De bedoeling is het aantal activiteiten uit te breiden, zoals de organisatie van gastcolleges door vooraanstaande wetenschappers van universiteiten en beleidsinstellingen. Doel is om samen een brug te slaan tussen theorie en praktijk en om meer internationale toppers op het gebied van financieel onderzoek naar Nederland te halen. In december verhuizen beide instellingen naar het Symphonie-gebouw aan de Amsterdamse Zuidas. De Duisenberg School of Finance is in 2008 van start gegaan en richt zich op het creëren van een academisch topklimaat voor onderzoek en onderwijs op het gebied van financiële markten. Als een van de oprichters is DNB nauw betrokken bij het opstellen van het onderwijsprogramma. Het Tinbergen Instituut is het

gemeenschappelijke instituut voor economisch onderzoek van de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Zie voor meer informatie www.duisenbergschooloffinance.nl.

‘Met andere ogen naar jezelf kijken’

Medewerkers in de schijnwerpers. Deze keer: beleggingsexpert Martijn Schrijvers. Hij is nauw betrokken bij de technische assistentie aan een ontwikkelingsland.

door Ellen Tolsma

Bij technische assistentie denk ik eerder aan een montagebedrijf dan aan een centrale bank. Wat is het precies?

‘Vanuit onze maatschappelijke betrokkenheid geven wij praktische hulp aan centrale banken in ontwikkelingslanden. Nadruk ligt op de uitwisseling van kennis en ervaring. Denk aan het geven van workshops over internationale accountantsregels of hulp bij het maken van betere statistieken. Niet alleen DNB, maar ook de ECB en veel andere centrale banken van het Eurosysteem verlenen technische assistentie.’

Onlangs ging het om een verzoek van het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Kun je hier iets meer over vertellen?

‘Vaak vragen centrale banken ons om hulp. Dit keer kwam het verzoek van het IMF. Het fonds heeft een eigen afdeling voor technische assistentie op het gebied van vermogensbeheer. Eind 2008 vroeg

het IMF aan een aantal centrale banken van het Eurosysteem, waaronder DNB, of een van ons een ontwikkelingsland zou kunnen helpen. Het gaat om een land met redelijk wat deviezenreserves, maar met onvoldoende capaciteit om deze te beheren. Ze zochten een centrale bank die het vermogensbeheer volledig over kan nemen. Tijdelijk, want het land moet in de toekomst het beheer weer zelfstandig kunnen doen.’

Het lijkt me een interessante klus.

‘Inderdaad! Uiteindelijk hebben wij begin dit jaar de opdracht gekregen, waarschijnlijk omdat wij veel nadruk leggen op risicomanagement en kennisoverdracht. Beleggen is veel meer dan zomaar wat kopen en verkopen. Het gaat ook om enorme bedragen, waar je geen fouten mee mag maken. Daarnaast moet je, voordat je zelf kunt beginnen met beleggen, mensen opleiden, systemen aanschaffen en imple-

menteren, een afdeling risk management hebben, goede accountants in dienst hebben, et cetera. Daar gaan wij het land nu, samen met het IMF, bij assisteren.’

Samenwerken met een ontwikkelingsland betekent ook omgaan met cultuurverschillen. Is dit bij jullie aan de orde?

‘Ja, en daarom hebben we ook een workshop gevolgd bij het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Van een expert in culturele verschillen kregen we alle do's en don'ts te horen. Kun je bijvoorbeeld iemand zomaar een hand geven? Is het onfatsoenlijk om over politiek te praten? Leuk, want je leert om met andere ogen naar jezelf te kijken. We hebben ook een aantal van de buitenlandse collega's een paar keer bij ons uitgenodigd voor trainingen. Zo kun je begrip voor elkaar krijgen en een vertrouwensband creëren. Want samenwerken doe je niet alleen over de telefoon.’ •

Scherpere regels, scherpere blik

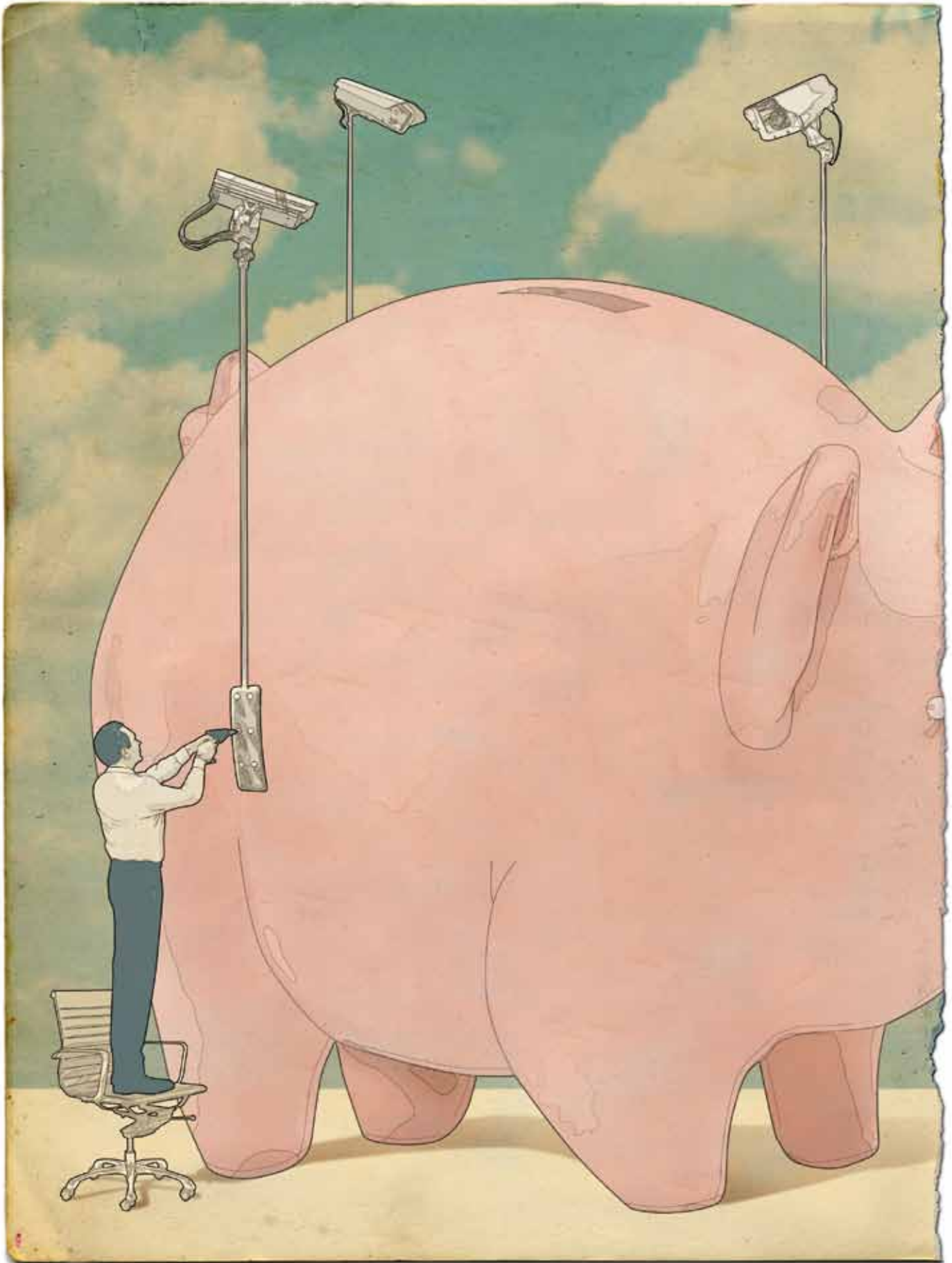
Een aanscherping van het toezichtkader, een sterkere instellingsoverstijgende blik en meer aandacht voor strategie en bedrijfscultuur van financiële instellingen: dat zijn de speerpunten van het toezicht van de Nederlandsche Bank.

door Robert Mosch

In haar nieuwe toezichtvisie trekt DNB lessen uit de kredietcrisis voor het prudentiële toezicht: zij staat een aanscherping van het toezicht voor – in beleid en praktijk. Het is de tweede keer dat DNB een toezichtvisie publiceert. Deze bouwt voort op de ‘Visie DNB Toezicht 2006-2010’.

De effectiviteit van het toezicht hangt grotendeels af van goede regelgeving. Het toezichtinstrumentarium is in aanloop naar en tijdens de kredietcrisis op een aantal punten onvoldoende gebleken. Dat geldt zowel voor de reikwijdte als de inhoud. Een oorzaak is dat toezichtregelgeving vaak achterloopt op de ontwikkelingen en de innovaties in de financiële sector. Ook is de tendens naar minder toezicht en lagere toezichtlasten te ver doorgeschoten. Zo heeft het financiële toezicht qua omvang en middelen geen gelijke tred gehouden met de grensoverschrijdende schaalvergroting van financiële instellingen. Aanscherping van het toezichtkader is daarom vereist.

In internationaal verband werken regelgevers aan een verzwaring van de kapitaals- en liquiditeitseisen voor financiële instellingen. Zodat instellingen meer buffers aanhouden voor de risico's die ze nemen, bijvoorbeeld met handelsactiviteiten. Daarnaast gaat het Bazels Comité (het internationale comité van banktoezichthouders) strengere eisen stellen aan de kwaliteit van het kapitaal van banken. Voor verzekeraars schiet het

Risico's zijn nooit volledig uit te sluiten

huidige internationale solvabiliteitsraamwerk tekort. Daarom stimuleert DNB de deelname van zo veel mogelijk verzekeraars aan de voorbereiding op Solvency II, het nieuwe raamwerk dat een betere risicoanalyse mogelijk maakt.

Depositogarantiestelsel

Ook voor de pensioenfondsen verlangt DNB aanpassingen in de regelgeving, om te zorgen voor een goed evenwicht tussen risico's en buffers. Daarnaast moeten alle financiële instellingen hun risicobeheer versterken en grenzen stellen aan beloningsstructuren die aanzetten tot risicovol gedrag.

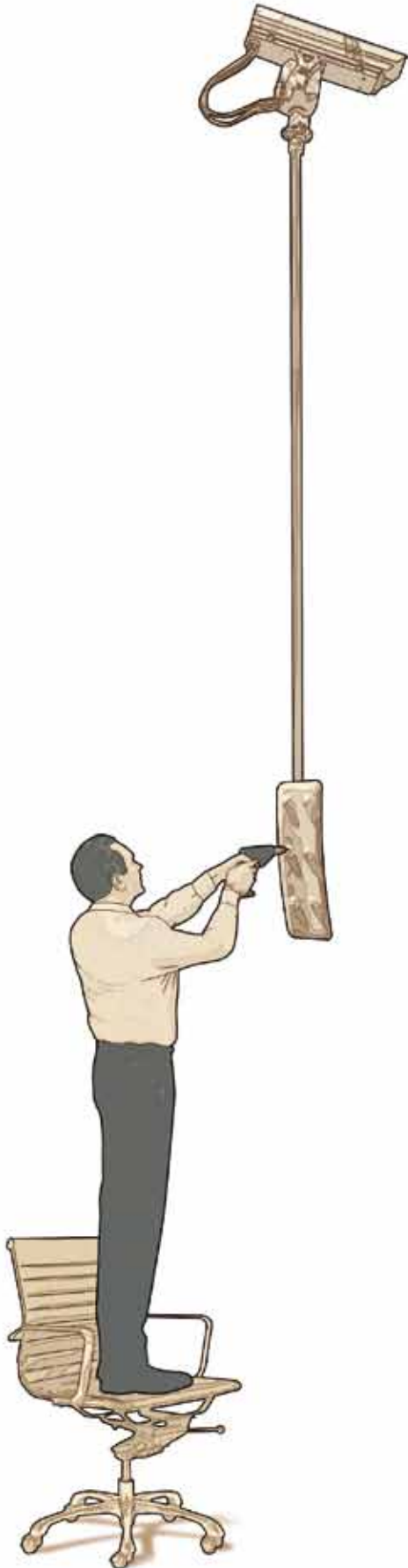
Ook het macroprudentiële toezicht – gericht op het bewaken van de financiële stabiliteit – moet beter, zo leert de crisis ons. De aanpassing van regelgeving ter beperking van procycliciteit is belangrijk, evenals het vaker uitvoeren van op macro-ontwikkelingen georiënteerde stresstesten bij financiële instellingen. Cruciaal is een verdere verbetering van de internationale samenwerking tussen monetaire en toezichtautoriteiten. Voor effectieve crisisinterventie moeten publieke autoriteiten meer mogelijkheden krijgen om instellingen in nood over te nemen of een doorstart te laten maken, waarbij bijvoorbeeld vreemd vermogen verplicht wordt omgezet in aandelenkapitaal. Het depositogarantiestelsel kan beter, door snellere uitkeringen en door fondsvorming op basis van risicogebaseerde premies.

Een belangrijke stap voorwaarts zou de introductie van een Europees depositogarantiestelsel zijn.

DNB scherpt haar toezicht op twee punten aan. Ten eerste zal het toezicht vaker een instellingsoverstijgend perspectief hanteleren. In de kredietcrisis is de verwevenheid van financiële instellingen onderling en met de reële economie groter gebleken dan gedacht. Ook komen de belangrijkste risico's vaak bij meerdere instellingen tegelijk voor. Toezicht gaat daarom in sterkere mate handelen vanuit een macro-oriëntatie meer letten op de wisselwerking tussen micro- en macroniveau, en focussen op risicogebieden en toezichtthema's. Toezichthouders gaan zich specialiseren op risicogebieden en DNB zal vaker expertise inhuren. DNB zal intensiever contact onderhouden met partijen die bij het toezicht betrokken zijn, zoals de raden van commissarissen van instellingen, externe accountants en vermogensbeheerders.

Stakeholders

DNB gaat daarnaast een slag dieper om de bronnen van latere problemen op te sporen en aan te pakken voordat deze zich vertalen in verslechterende solvabiliteits- en liquiditeitsratio's. Tweede wijziging in de toezichtaanpak is daarom meer aandacht voor strategie, bedrijfsmodel, gedrag en cultuur van instellingen. De toezichthouder zal er bijvoorbeeld op letten hoe een instelling competitieve voordelen creëert, het vertrouwen

van haar klanten behoudt, hoe efficiënt zij is en in hoeverre haar strategie gedragen wordt door haar *stakeholders* en bestand is tegen de dynamiek van de omgeving. Potentiële problemen kunnen schuilen in gedrag en cultuur van instellingen. Van grote invloed is of de beleidsbepalers voldoen aan wat verwacht mag worden ten aanzien van hun deskundigheid en integriteit. Er moet niet alleen naar de letter, maar ook naar de geest van de wet worden gehandeld. Gedrag en cultuur zijn lastiger objectief te meten dan financiële gegevens. Het stelt hogere eisen aan de alertheid, assertiviteit en vasthoudendheid van de toezichthouder.

Ook bij doorvoering van de voorgestelde aanpassingen zal het toezicht geen waterdichte garanties kunnen bieden. Risico's zijn immers nooit volledig uit te sluiten. De onzekere toekomst verhindert dit en het zou ook niet passen in onze vrijemarkteconomie. Het omzetten van de lessen van de huidige crisis in betere regelgeving, een effectievere toezichtaanpak en een stabielere structuur van de financiële sector leidt er wel toe dat we in de toekomst een stuk beter voorbereid zullen zijn op opkomende problemen. •

De brochure 'Visie DNB Toezicht 2010-2014' is aan te vragen en te downloaden via www.dnb.nl, onder het kopje 'publicaties'.

Minder brillen verkocht

2008

2009

De omzet van opticiens is in 2009 fors gekrompen. Gemiddeld lag deze 34 procent lager dan in 2008. Belangrijke oorzaak is de gewijzigde belastingwetgeving.

Sinds 1 januari 2009 is het niet langer mogelijk om contactlenzen en brillen van de belasting af te trekken. Op de valreep hebben veel mensen nog van deze rege-

ling willen profiteren. Eind 2008 ging dan ook een record aantal brillen over de toonbank. Een jaar later, december 2009, werden 63% minder brillen verkocht. •

Ontzagwekkend gewoon

De devaluatie van de autoriteit lijkt zich een vaste plaats in de samenleving te hebben verworven. Lang geen slechte zaak, betoogt cultuurhistoricus Herman Pleij.

door Herman Pleij

Stond er een hoogleraar in de lift, dan keek je wel uit om in te stappen. We schrijven de jaren zestig. Een enkele keer nodigde een professor je uit om hem te vergezellen. Zeer benauwend, ook omdat je maar moest afwachten wat hij zou zeggen of erger nog, vragen. Zelf zomaar iets opmerken was natuurlijk ondenkbaar. Gelukkig had het instituut maar vier verdiepingen.

Van het vanzelfsprekende gezag van deze autoriteit is weinig over. Studenten spreken een professor graag aan als hij in de lift staat: kun je niet weglopen. En een groeiende menigte weet niet precies wie je bent en vindt dat ook geen enkel punt. Bij het openingscollege van een werkgroep eerstejaarsstudenten besprak ik wat zake-lijke dingen: eisen, werktijden, pauzes, bereikbaarheid. Ze noteerden alles ijverig. Maar één student had nog een vraag: 'Wat mag de naam wel wezen?' Tja. Eerst dacht ik dat het om een geval van humor ging. Maar hij was doodserieus. Je kon een college bezoeken zonder te weten hoe de hoogleraar heette en wat hem bewoog. In zo'n werkcollege zou die functionaris immers zelf wel duidelijk maken hoe de vork in de steel stak.

Volgens velen verloopt deze ontluistering in sneltreinvaart. Het ontzag voor autoriteiten smelt weg en ontaardt zelfs in publieke schofferingen. En iedereen staat klaar om daarvan schokkende voorbeelden te geven. Wie heeft zich niet geërgerd, zo'n tiental jaren geleden, aan de verdachte die zijn benen op het hekje voor hem vlijde terwijl de rechter hem toesprak. Daarbij ging de ergernis vooral uit naar de rechter die zulk wangedrag tolereerde.

Ook docenten die lesgeven aan leerlingen met hun jassen aan en petten op kunnen op toenemende minachting rekenen.

Heksenwerk

Zulke extreme bruuskeringen van noodzakelijk gezag om belangrijke dingen in de samenleving te regelen komen dan ook weinig meer voor. Maar die veel algemenere devaluatie van de autoriteit lijkt zich een vaste plaats in de samenleving verworven te hebben. En dat is lang geen slechte zaak. Ontmaskering van loos gezag en holle autoriteit behoort tot de grondslagen van de democratie. Laat je niet zonder meer imponeren door gezagdragers. Een humanist als Erasmus begint al aan het onbedeneerde autoriteitsvertoon te morrelen in zijn 'Lof der zotheid' (1509). Probeer een filosoof indruk op je te maken met een volle baard, denk dan meteen aan een geit: die heeft ook een sik.

Er is echter te weinig aandacht voor de tol die men daarvoor moet betalen. Al te familiale omgang met gezagdragers kan het instituut dat zij vertegenwoordigen schaden. Als Wouter Bos en Camiel Eurlings – let op het gebruik van hun voornamen – het gezinsleven verkiezen boven het ministerschap, tast dat de geloofwaardigheid van het landsbestuur aan. Kennelijk is het niet meer zo'n eer om zulke hoge ambten te mogen bekleden. Of sterker nog, privébelang gaat boven het algemene belang. Dat laatste wil je wel enige tijd dienen, maar uiteindelijk kies je toch voor jezelf. Ook dat is een ernstige zaak, want het onder-

‘Een autoriteit dient zich in Nederland te bekwamen in gewoone exercities’

mijnt het geloof in de verantwoordelijkheid voor elkaar in bredere verbanden dan alleen het eigen gezin.

Bovendien groeit het beeld dat politiek in de hoogste regionen heksenwerk is, eigenlijk ondoenlijk voor normale mensen met speciale talenten en dus overgelaten moet worden aan solistische zonderlingen. Die dienen zich nog verder te ontmenselijken om aan de wurgende eisen te kunnen voldoen. En ook dat schaadt het aanzien van autoriteiten. Een functionaris op het hoogste niveau moet telkens weer het bijbehorende gezag legitimeren met zijn daden en de verwachte menselijkheid afstemmen op de flexibiliteit van zijn privéleven. Dat kun je van tevoren bedenken bij het aanvaarden van hoge posities.

Gestuntel

In de middeleeuwen hoefde autoriteit zich niet te bewijzen. Men zocht of aanvaardde de macht en bevestigde deze periodiek met het breed uitstallen van status in kleding en gedrag. De schotels voor de royale banketten werden eerst over het marktplein rondgedragen, om te laten zien wat de machthebbers zouden verzwelgen: veel, gevarieerd en verrassend. Toernooien, spectaculaire executies of gratieverleningen en zelfs het verwekken van bastaards onder de burgerij hielden het geërfde aanzien op peil. Ook demonstratieve nederigheidbetuigingen droegen bij tot de autoriteit van de vorst. Na hun weigering in 1540 om belasting te betalen voor de oorlogen tegen Frankrijk liet Karel V Gentse notabelen met een strop om de nek, blootsvoets en slechts in een haren hemd door de stad lopen, om hen ten slotte voor hem neer te doen knielen ten teken van opperste berouw. En passant werden er ook nog een paar in het openbaar geëxecuteerd.

Deze vanzelfsprekende autoriteit is in twee etappes principieel uitgedaagd: ten tijde van de Franse revolutie en in de jaren zestig van de vorige eeuw. Na de Tweede Wereldoorlog is definitief afgerekend met het gezag der vaders en mocht de verbeelding aan de macht komen. In Nederland heeft deze afbraak extra accenten gekregen door de snelle vervaging van de zuilen. Bovendien bestaat hier al veel langer een sterke argwaan tegen leiders vanwege de dominerende gelijkheidsdrang en de afkeer van hiërarchieën, die een richtpunt vormen in onze nederzettingsgeschiedenis.

Lachlust

Een autoriteit dient zich in Nederland te bekwamen in gewoone exercities, anders wordt hij al gauw beschuldigd van verbeelding. Dat begrip heeft alleen in onze taal ook de speciale betekenis van arrogantie. Op zulke verbeelding worden onze leiders getest. Nederigheidbetuigingen kunnen bijgevolg de populariteit van een gezagdrager sterk verhogen. Treedt een nieuwe leider aan, dan boekt hij snel succes door struikelend het podium te betreden en stotterend uit te brengen dat hij zich na lang aandringen tot deze functie heeft laten bewegen. Golven van warme sympathie slaan door de zaal, terwijl iedereen denkt: dat zou ik beter kunnen – en daar gaat het om. Nergens ter wereld is ooit een minister-president op het idee gekomen om zijn urenlange gestuntel in het parlement te verklaren met: ik was niet in vorm. Tja, wat moet je dan als parlamentslid? Iedereen is wel eens uit vorm, heel herkenbaar en dus menselijk. In Nederland ontwikkelt men graag een zwak voor elkaar – typerende uitdrukking – waardoor iemand eindeloos op zijn post kan blijven. Zoals Balkenende nog aangenaam gewo-

Herman Pleij, emeritus hoogleraar Historische Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, schreef dit essay op verzoek van DNB Magazine.

ner werd door zijn onthutste reactie op de zoen van Michelle Obama bij de G-20 vorig jaar in Washington. Hij wist niet wat hem overkwam toen zij hem naar zich toe trok, na haar koele hand aan Berlusconi. IJlings tuitte hij zijn lippen en stak ze dapper in de lucht. Schattig, want zouden wij niet minstens zo van de kaart geweest zijn?

Aanzien verwerft een autoriteit in Nederland door het bijbehorende gezag demonstratief te bagatelliseren. Niet toevallig bestaat hier een zware traditie in het cabaret om autoriteiten genadeloos te ridiculiseren. Ze doen en deden het allemaal, aangevoerd door Wim Kan. Ministers stonden destijds te dringen om maar door hem gepakt te mogen worden. Sloeg hij je over in zijn Oudejaarsconference, dan kon je het wel schudden met je carrière.

Draaikonten

Het hoogste gezag en de meest aanvaarde autoriteit wordt dan ook gevonden in het zo onopvallend mogelijk bij elkaar houden van de gemeenschap. Dat we leiders in die zin waarderen, wekt vooral in het buitenland de lachlust op. Bekend is de uitdrukking in Amerika 'a Dutch concert', dat wil zeggen een hoop herrie want er is geen dirigent. Wij weten wel beter. Het vaderland bestaat sinds de Republiek bij de gratie van eenheid in verscheidenheid. Die gehechtheid aan principiële diversificatie leidt tot besliste ontkenningen ook maar iets gemeenschappelijks met elkaar te hebben in dit land. En dat geeft op zichzelf al een warme band.

De verschillen etaleert men tot in de kleinste gemeenschappen met een waaier aan geconserveerde klederdrachten, streektaalen en lokale eigenaardigheden. Fries, Zeeuw

of Limburger gaan prat op scherp onderscheiden mentaliteiten, die weer geen enkele gelijkenis vertonen met die van een Hollander. Voeg daarbij de talrijke religieuze, politieke en andere levensbeschouwelijke groepsvormingen, en het wordt bijna miraculeus dat men elkaar toch nog op zo'n klein oppervlak uit praktische overwegingen weet te vinden.

Dat kan alleen maar door de waardering voor autoriteiten, die deze ruziënde warboel (tuig van de richel, draaikonten) op het juiste moment weer op koers weten te brengen. Hun gezag kalft allerminst af maar neemt in de loop der eeuwen alleen maar toe, eenvoudig omdat het land anders uit elkaar spat. Doorgaans vertalen ze hun gezag in termen van het besturen van een gezin, om zich te laten uitroepen tot Vader des Vaderlands (Willem van Oranje), Vader Drees vanwege de sociale zekerheid, Vader Cats voor het morele welbevinden en zelfs 'bestevaar' Michiel de Ruyter voor de veiligheid.

De boel bij elkaar houden is in Nederland een formidabele taak die hoog aanzien geeft. En terecht. Juist in tijden van verstarrende gelijkhebbigheid en ander extremisme zwelt de roep om een burgervader weer aan. Toch blijft menig heethoofd roepen om krachtig leiderschap met wodka of whisky op de theetafel. Maar daar hebben we hier geen behoefte aan. We zijn allemaal leiders in eigen huis, tuin en keuken en niet te vergeten op de zaak. Vanuit die subculturen houden we al meer dan vijf eeuwen een van de gelukkigste samenlevingen in stand. Zolang iemand de boel maar bij elkaar houdt. En ontzagwekkend gewoon is. •

Op weg naar het perfecte bankbiljet

Ook geld kost geld. Geld om bankbiljetten te ontwerpen, te drukken en te distribueren. Cash specialisten zoeken uit hoe het efficiënter en vooral goedkoper kan. Een update van de laatste ontwikkelingen.

door Ellen Tolsma

De wereld van contant geld is onderzoeksterrein van talloze experts. Eind februari kwam een groot aantal van deze deskundigen van vijfendertig nationale centrale banken bijeen voor het tweejaarlijkse DNB Cash Seminar.

Tijdens het seminar was er veel aandacht voor kostenbesparende maatregelen. Hoe kun je bijvoorbeeld voor zo min mogelijk geld, kwaliteitsbiljetten van de drukpers laten rollen? Het drukken van bankbiljetten is een vak apart, zo bleek uit de presentatie van Albert Veerman, beleidsmedewerker bij DNB en gespecialiseerd in de aankoop van bankbiljetten. Er zijn wereldwijd niet veel zelfstandige drukkerijen, zoals Joh. Enschedé.

In 1810 werd Joh. Enschedé min of meer toevallig de drukker van bankbiljetten voor Oost- en West-Indië. Als veiligheidskenmerk moesten op muzieknoten gebaseerde tekens op de randen van

biljetten worden gedrukt. Joh. Enschedé beschikte als enige over een drukpers waarmee deze tekens gemaakt konden worden.

Na de oprichting van de Nederlandsche Bank, in 1814, groeide Joh. Enschedé uit tot 'hofleverancier' van de guldenbiljetten.

Met de komst van de eurobankbiljetten bieden verschillende commerciële drukkerijen hetzelfde product aan. Een vaste leverancier past daar in de ogen van DNB niet langer bij. DNB heeft daarom een aanbesteding uitgeschreven. Relatief kleine centrale banken plaatsen relatief kleine orders. De laatste guldenbestelling bestond bijvoorbeeld uit 125 miljoen biljetten. Dat lijkt veel, maar in internationaal perspectief stelt het weinig voor. Daarom zocht DNB voor de aanbesteding contact met zes andere kleine centrale banken in de eurozone. Hoe groter de order, hoe lager de prijs. Sinds vorig jaar hebben de zeven landen hun gezamen-

Ezelsbruggetje

Een andere bankbiljettenexpert van DNB is Hans de Heij. Een paar dagen na het seminar gaf hij een presentatie over het ontwerpen van bankbiljetten. Vandaag de dag kan een centrale bank uit meer dan vijftig snufjes kiezen om het criminel en zo moeilijk mogelijk te maken. Zulke kenmerken werken alleen als ze de consument helpen om echt van namaak te onderscheiden. De vraag is hoe een centrale bank een goede keuze kan maken. Consumenten betalen vaak gedachteloos en kijken hooguit een paar seconden naar het biljet in hun handen. Een complex echtheidskenmerk, zoals hologrammen of van kleur veranderende waardecijfers, schiet dan ook zijn doel voorbij. Bovendien onthouden we niet alles wat we zien. Dat blijkt uit het feit dat de afbeeldingen op de eurobiljetten zonder meer verwisseld kunnen worden, zolang de kleur maar behouden blijft. Niemand heeft een echte afbeelding van een bankbiljet in een van de laatjes van het geheugen zitten. We slaan maar een paar elementen op, zoals de biljetkleuren, de waardecijfers en wellicht de Europese vlag. Het onderzoek van De Heij is deel van zijn promotieonderzoek aan de TU Delft. Een mooi voorbeeld van zijn adviezen vindt hij een studebiljet dat hij voor de Centrale Bank van Aruba heeft gemaakt. Er zitten voor de consument vijf echtheidskenmerken op deze briefjes, precies evenveel als het aantal letters in het woord 'Aruba' (zie illustratie pagina 16, gepubliceerd met toestemming van de Centrale Bank van Aruba).

lijke order weggezet bij meerdere drukkerijen. Jaarlijks worden zo 600 tot 700 miljoen bankbiljetten geproduceerd, met volgens Veerman een kwantumkorting van zeven procent.

Vieze vingers

Komen al deze biljetten in omloop, dan is het zaak ze zo lang mogelijk heel en schoon te houden. Het kost namelijk veel geld om biljetten uit de roulatie te halen en te vervangen. Centrale banken doen daarom volop onderzoek naar manieren om de levensduur van biljetten te verlengen. Onze euro's hebben het behoorlijk te verduren, aldus Marco Wind, een tweede DNB-spreker. Ze worden weggepropt en platgeslagen in portemonnees en broekzakken, vallen op de grond of verdwijnen zelfs in wasmachines. Grootste boosdoener zijn onze eigen vieze vingers. Uit onderzoek van Wind en zijn collega Peter Balke blijkt dat in zestig procent van de gevallen bankbiljetten worden afgekeurd

omdat ze zijn aangetast door viezigheid. Dit vuil ontstaat voornamelijk door aanraken en vastpakken van de biljetten. DNB brengt al sinds 1957 een soort vuilafstotend vernislaagje aan op de bankbiljetten. Dit leidde er destijds toe dat de guldenbiljetten vijftien procent langer in omloop bleven. Beter vernis zorgde in 1987 zelfs tot een verlenging van de levensduur met nog eens honderd procent. Reden om te blijven zoeken naar nieuwe manieren om ook de euro's duurzamer te maken. Om voor een test echte biljetten te gebruiken is niet zo handig: een dergelijke circulatietest duurt twee à drie jaar en is enorm kostbaar. Daarom doet DNB volop onderzoek naar een kunstmatige manier om vieze biljetten na te maken. Denk aan het zoeken naar antwoorden op vragen als: hoe ziet smerigheid op een bankbiljet eruit (volgens Wind is de viezigheid in de EU over het algemeen geelachtig van kleur), hoe maak je vieze vingers na, en hoe kun je het verouderingsproces van biljetten in het laboratorium imiteren. Hoewel het misschien gemakkelijk lijkt, is het ondanks vele pogingen tot nog toe niemand gelukt vuile biljetten echt goed na te maken. De experts van DNB zijn ervan overtuigd dat ze het wél zullen vinden, het ideale recept voor het imiteren van vuile euro's. Sterker nog, ze zijn er al heel dichtbij. Daarmee zijn ze weer een stap verder op weg naar het perfecte bankbiljet, dat elke storm en schok glansrijk weet te doorstaan. •

‘Met lege handen’

Veel scholen maken gebruik van het onderwijsmateriaal van DNB. Zo ook Pieter Korte, coördinator Ondernemerschap en vakdocent Bedrijfseconomie en Commerciële vaardigheden van het ROC Amsterdam.

door Nicole Paehlig

Van welk onderwijsmateriaal van DNB maakt u gebruik?

‘De afgelopen jaren heb ik van werkelijk alles gebruikgemaakt. Alles wat ik te pakken kon krijgen, heb ik meegenomen. Maar wat ik het meest heb gebruikt, zijn de dvd’s over geldtransport en het herkennen van vals geld. Die sluiten mooi aan bij de stage-ervaring van onze leerlingen, die heel praktisch zijn ingesteld.’

Waarom maakt u er gebruik van?

‘Als vakdocent Bedrijfseconomie en Commerciële vaardigheden vind ik dat onze leerlingen te weinig gevoel hebben voor geld en de waarde ervan. Als coördinator Ondernemerschap vind ik dat we te weinig gebruikmaken van de faciliteiten

van DNB. Ook het Bezoekerscentrum is heel waardevol. Daar zijn we een paar keer geweest. De ondersteuningsmogelijkheden van DNB zijn geweldig. Of het nou om internetfaciliteiten gaat of om het Bezoekerscentrum.’

Sluit het goed aan op het niveau?

‘Het is hangen en wurgen. De vraag is of het onderwijsmateriaal te ingewikkeld is voor mbo-leerlingen of dat het niveau van het mbo te laag is. Ik kan eigenlijk alleen maar beamen wat we de laatste tijd in de krant lezen, namelijk dat mbo-leerlingen te weinig geschoold zijn in onder andere rekenen. Op de basisschool hebben ze al niet de goede technieken geleerd. Eigenlijk komen ze bij ons op school met

lege handen. Wij zijn dan ook verheugd over de initiatieven van de staatssecretaris waardoor alle ROC’s op het gebied van taal en rekenen de komende vier jaar een inhaalslag kunnen maken.’

Ontbreekt er onderwijsmateriaal bij DNB?

‘Het zou interessant zijn om te onderzoeken of er voor het mbo-onderwijs specifiek lesmateriaal moet worden gemaakt. Vooral omdat veel van onze uitstroom zzp’er wordt en dus veel met geld te maken krijgt.’

Meer informatie over het onderwijsmateriaal vindt u op www.dnb.nl, onder het kopje Onderwijs. •

Beauty, Bloom of Youth

CRÈME

SIMON

ALSO POWDER AND SOAP. PARIS

Beauty is big business

De cosmetica-industrie slaat zich redelijk door de recessie heen. Bedrijven komen met crisiscosmetica en nieuwe formules. Crisis of niet, geen man of vrouw weerstaat de verleiding van een lekker luchtje of een crème die wonderen belooft.

door Rutger Vahl

170 miljard dollar. Dat is wat er jaarlijks wordt omgezet aan cosmetica. Er zijn honderden internationale merken, maar in feite wordt de markt bepaald door de 'Big Three' van de cosmetica: het Franse L'Oréal (Garnier, Maybelline, Yves Saint Laurent), het Amerikaanse Procter & Gamble (Pantene, Head & Shoulders, Gillette, Dolce & Gabbana) en het Brits-Nederlandse Unilever (Axe, Rexona, Dove). Samen 'doen' zij meer dan 60 miljard dollar in beauty- en verzorgingsproducten. Van de honderd grootste beauty-bedrijven zijn er 33 Amerikaans, 13 Frans en 11 Japans (cijfers over 2008). Nederland speelt een bescheiden rol. Natuurlijk, Unilever is deels Nederlands, maar in de internationale merken van het bedrijf is er niets wat aan die thuismarkt herinnert. Ook leuk om te weten is dat Estée Lauder haar cosmeticabedrijf in 1946 oprichtte met een Nederlandse compagnon. Maar daarmee houdt de internationale rol van Nederland wel zo'n beetje op. Onze nationale cosmeticabedrijven – op twee handen te tellen – komen in de jaarlijkse 'Beauty top-100' van het Amerikaanse blad *Women Wear Daily* niet voor. Keune Haircosmetics (opgericht in 1922) en Royal Sanders (meer dan 150 jaar oud) zijn de bekendste cosmeticabedrijven van eigen bodem. Als gebruiker van cosmetica blaast de Nederlander overigens wél zijn partijtje mee. Per jaar smeren we voor 160 euro in ons haar en op onze huid. Daarmee scoren we ruim boven het Europese gemiddelde van circa 125 euro.

Familiebezit

Waar komen die miljardenomzetten in de cosmetica vandaan? En welke mensen gaan er schuil achter deze wereldwijde en alom aanwezige bedrijven? Een korte terugblik leert dat de oude Egyptenaren zich al opmaakten met oer-oogschaduw.

Maar de cosmetica-industrie zoals wij die nu kennen, ontstond in de tweede helft van de negentiende eeuw. De bloei van de scheikunde leidde tot de ontdekking van nieuwe grondstoffen en toepassingen. Alle grote internationals, zoals L'Oréal (1907), Beiersdorf (1882) en Shiseido (1872), zijn ooit op de spreekwoordelijke zolderkamer begonnen door chemici of farmaceuten. Familiebedrijven zijn het allang niet meer. Het gros van de cosmeticaconcerns is beursgenoteerd. Maar opvallend genoeg spelen families op de achtergrond nog vaak een dominante rol. L'Oréal is het beste voorbeeld. De familie Bettencourt en met name Liliane Bettencourt, de 87-jarige enige dochter van de stichter van L'Oréal en de rijkste vrouw van Europa, bezit nog altijd zo'n 27 procent van de aandelen. Vorig jaar leidde haar familiebezit tot een boeiende mediasoap, waarin de dochter van Liliane haar moeder aanklaagde wegens het over de balk smijten van de miljardenerfenis. Ook bij andere cosmeticamultinationals trekken families aan de touwtjes. Het Duitse Beiersdorf (de producent van Nivea) is voor de helft in handen van de Hamburgse familie Herz. De aandelen van het in New York genoteerde Estée Lauder, een bedrijf uit de mondiale top vijf, zijn zelfs voor zeventig procent familiebezit. Ook het beursgenoteerde LVMH, bekend van Dior, wordt gecontroleerd door een familie, de Arnaults.

Lipstick index

Beauty is big business. Dubbele groeicijfers waren de afgelopen jaren geen uitzondering. En zelfs in crisistijden zouden de cosmeticaconcerns flink blijven verdienen. Als vrouwen moeten bezuinigen, zo luidt een populaire veronderstelling, dan doen ze dat eerder op (dure) kleding dan op relatief goedkope cosme-

‘Cosmeticabedrijven profiteren van de ‘do-it-yourself’-trend’

tica. Volgens Leonard Lauder, de voormalige topman van Estée Lauder, is er zelfs een relatie tussen de verkoop van lippenstift en de economie. Toen de Verenigde Staten na de aanslagen op 11 september in een recessie doken, steeg de omzet in lippenstift met 11 procent. De verklaring? Lippenstift is goedkoop en opzichtig. Veel resultaat voor weinig geld dus.

Lauders ‘lipstick index’ geniet een zekere status, maar inmiddels kan worden vastgesteld dat het vermeende verband tussen de verkoop van lippenstift en economische rampspoed niet bestaat. Volgens marktonderzoeker Nielsen werd er in de eerste (crisis)maanden van 2009 zeven procent minder lippenstift verkocht dan in de eerste maanden van 2008. Daarentegen werd er fors meer mascara en foundation verkocht, zodat er eerder sprake lijkt van een ‘mascara index’.

Het Britse marktonderzoeksbureau Mintel stelt echter dat het uitermate riskant is verbanden te leggen tussen de cosmetica-verkopen en de stand van de economie. ‘De verkoop van lippenstift is over heel 2009 weliswaar wat aangetrokken,’ zegt Nica Lewis van Mintel, ‘maar dat komt omdat bedrijven vorig jaar veel in innovatie en marketing hebben geïnvesteerd. En dat deed men omdat de omzet in lippenstift al vijf jaar terugloopt. Lippenstift is simpelweg uit de mode.’

Crisiscosmetica

Naast de lipstick index is er nog een andere mythe die doorgeprikt kan worden, namelijk dat cosmeticabedrijven immuun zijn voor economische crises. Bijna alle internationale cosmeticaconcerns rapporteren over 2009 een dalende omzet, variërend van een paar procent tot dalingen van rond de tien procent. Toegegeven, afgezet tegen de enorme klappen in andere sectoren

valt de schade in de cosmetica mee. Volgens de Nederlandse Cosmetica Vereniging (NCV) is de cosmeticamarkt in Nederland in 2009 zelfs licht gegroeid. Zo deden met name de handzepen het goed uit angst voor de Mexicaanse griep. Dat de cosmetica-industrie zich redelijk door de recessie heen slaat, komt enerzijds omdat de grote concerns een enorm breed scala aan producten en merken hebben, in alle prijsklassen. Binnen het assortiment kunnen consumenten dus makkelijk switchen van een duurder naar een goedkoper merk. Voorts boren de bedrijven in Azië nieuwe markten aan. De grote spelers realiseerden vorig jaar hun grootste omzetgroei in China, door eigen producten af te zetten maar ook door lokale cosmeticamerken te kopen.

De cosmeticabedrijven spelen ook slim in op de crisis. Zo kwam L’Oréal vorig jaar met ‘crisiscosmetica’, bestemd voor de kleine beurs. Nica Lewis van onderzoeksbureau Mintel stelt dat bedrijven door de crisis creatiever en innovatiever zijn geworden. ‘Ze komen bijvoorbeeld met producten die verschillende effecten combineren, zoals een *moisturizer* die de gevolgen van het ouder worden beperkt, de huid repareert en tegelijk bescherming biedt tegen de zon.’ Daarbij profiteren cosmeticabedrijven van de ‘do-it-yourself’-trend: in crisistijden worden bezoekjes aan kappers- en schoonheidssalons op een lager pitje gezet en doen vrouwen meer zelf aan hun uiterlijk. ‘En tot slot,’ zegt Lewis, ‘zijn bepaalde cosmeticacategorieën zeer stabiel. Uit een onderzoek aan het begin van de recessie bleek dat zes op de tien vrouwen in de VS, Engeland en Frankrijk niet wilden bezuinigen op haar- en huidverzorgingsproducten. Deze productcategorieën leggen voor een aantal grote concerns, zoals Procter & Gamble en Unilever, een stabiele basis onder hun inkomsten.’

‘Een saai leven is nog altijd het beste voor je huid’

Eco-deodorant

‘Geheel vernieuwde formule’. ‘Een revolutie in de strijd tegen rimpels’. Cosmetische bedrijven weten de indruk te wekken dat ze continu bezig zijn met innovatie. En in veel gevallen is dat ook zo. Shiseido, Beiersdorf en L’Oréal investeren grote bedragen in *research and development*. Bij L’Oréal gaat het om ruim 3,5 procent van de omzet, ruim een half miljard euro per jaar. In 2009 ontwikkelde het bedrijf zo’n 7.000 formules en werden 674 patenten gedeponerd. ‘In innovatie zit onze belangrijkste groei,’ licht Inge Kaaijk van L’Oréal Nederland toe. ‘Consumenten verwachten van ons dat we steeds met de beste technologieën komen, maar ook dat bestaande producten constant worden verbeterd.’

Een van de innovaties betreft huidverzorging geïnspireerd door gentechnologie. Daarbij werken actiefstoffen in crèmes in op stamcellen (dit zijn cellen die in de huid helpen om wonden te genezen en de huidlaag te vernieuwen). Ook nanotechnologie vindt zijn toepassing in de cosmetica. Door superkleine titandioxide deeltjes (een uv-filter) te verwerken in zonnebrand wordt deze crème makkelijker smeerbaar en blijft er geen witte laag op de huid achter. Een groot aantal octrooien van cosmeticabedrijven heeft betrekking op nanotechnologie. Een derde innovatie is die van de natuurcosmetica. Steeds meer merken lanceren een product op basis van voornamelijk natuurlijke ingrediënten. Zo bracht L’Oréal een eco-deodorant op de markt en kocht het een biologisch merk, Sanoflore. H&M introduceerde in februari 2010 een huidverzorgingslijn op basis van biologische grondstoffen. Yves Rocher gebruikt al

Feiten en cijfers

In 2008 gaven we in Nederland 2,7 miljard uit aan cosmetica. Een kwart van dat bedrag ging naar huidverzorging, waaronder ook zonnebrandcrème en *aftershave* balsem vallen. Bijna net zoveel besteedden we aan haarproducten en toiletartikelen. Beduidend minder spendeerden Nederlanders aan geuren en decoratieve cosmetica. (Bron: NCV)

De mondiale top tien (2009, omzet in euro)

1. Procter & Gamble (VS)	17,6 mrd
2. L’Oréal (Frankrijk)	17,5 mrd
3. Unilever (Eng, Ned)	11,8 mrd
4. Estée Lauder (VS)	5,2 mrd
5. Avon Products (VS)	5,2 mrd*
6. Beiersdorf (Duitsland)	5,0 mrd
7. Shiseido (Japan)	5,0 mrd
8. Johnson & Johnson (VS)	3,9 mrd*
9. Kao Corp (Japan)	3,8 mrd*
10. Chanel (Frankrijk)	3,0 mrd*

* Cijfer 2008

Bron: jaarverslagen en [wwd.com](http://www.wwd.com)

een halve eeuw vooral natuurlijke ingrediënten, maar opmerkelijk genoeg liet het bedrijf dit feit tot voor kort onvermeld in zijn marketing.

Nanodeeltjes

Of natuurcosmetica beter is dan synthetische cosmetica is nog maar de vraag. Jetske Ultee, huidarts in de Veldhuis Kliniek en onderzoeker van cosmetica, is kritisch. ‘Natuurlijke ingrediënten ondergaan veel bewerkingen. Dus hoe natuurlijk is het nog als het in het zalfje terecht komt? Daarnaast is plantaardig niet altijd beter of veiliger. Er zijn tal van stoffen in de natuur die giftig zijn of schadelijk voor je huid.’

Over de risico’s van cosmetica doen wilde verhalen de ronde. Regelmatig halen onderzoeken de krant waaruit zou blijken dat sommige smeersels op lange termijn gezondheidsklachten kunnen veroorzaken. Vorig jaar haalde de voedsel- en warenautoriteit in Nederland 19 eyeliner en mascara’s uit de schappen omdat er kankerverwekkende nitrosaminen in zaten. Hoe veilig is cosmetica? Directeur Wouter Pfeifer van de NCV is stellig: ‘Er zijn talloze wetten en regels waaraan cosmetica moet voldoen voordat het verkocht mag worden. In Nederland kun je ervan uitgaan dat cosmetica volkomen veilig is.’

Halal cosmetica

Een Nederlands bedrijfje heeft mogelijk een gat in de markt gevonden. Als een van de weinige in de wereld brengt Sahfee Halal Care uit Lelystad haarverzorgingsproducten op de markt die volgens de leefregels voor moslims zijn geproduceerd. Halal shampoo: een product dat zelfs in moslimlanden nauwelijks bekend is, maar in potentie 1,5 miljard klanten (het geschatte aantal moslims op aarde) heeft. 'Kenmerkend voor onze producten is dat er geen dierlijke ingrediënten en alcohol in zijn verwerkt,' zegt mede-eigenaar Pascal Driouech. De zes producten van Sahfree Halal Care zijn voorzien van een internationaal halal keurmerk (en veganistenkeurmerk). De ontwikkeling van de haarproducten duurde vier jaar, vertelt Driouech. 'Vooral het uitzoeken en testen van onze halal ingrediënten kostte tijd.' De producten worden verkocht in circa driehonderd Nederlandse drogisterijen en supermarkten, maar het loopt nog niet echt storm. 'Dat komt omdat onze producten veel uitleg nodig hebben. De meeste moslims weten niet dat er in normale haarverzorgingsproducten dierlijke ingrediënten en alcohol zitten. Wij geven ze nu de mogelijkheid een keus te maken voor een halal product.' Sahfree Halal Care laat de shampoos en conditioners in Nederland produceren. Op productiedagen worden de fabrieken door een halal-inspectieteam gecontroleerd. 'We houden de productie graag in Nederland,' zegt Driouech, 'omdat Nederlandse kwaliteit hoog gewaardeerd wordt, ook internationaal.' Want dat het bedrijfje internationale plannen heeft, zal niemand verbazen.

Maar Jetske Ultee is daar minder van overtuigd. Ze neemt als voorbeeld de nanodeeltjes in zonnebrandcrème. 'We weten gewoon niet wat de effecten op lange termijn zijn, bijvoorbeeld voor kinderen. Ik vind dat mensen te snel denken: het zal wel getest zijn, het voldoet aan allerlei regels. Vergeet niet dat er recent cosmetische middelen verboden zijn die óók getest waren. Bijvoorbeeld bepaalde ftalaten (weekmakers, red.) in parfums die gebruikt werden om de geur vast te houden. Die mogen niet meer omdat ze de vruchtbaarheid kunnen aantasten.'

Vitamine C

Toch lijkt de angst voor mogelijke bijwerkingen bij consumenten nauwelijks effect te hebben op hun aankoopgedrag. Wouter Pfeifer van de NCV bevestigt dat negatieve berichten in de media geen impact hebben op verkoopresultaten. Mensen willen gewoon mooi zijn en hebben veel vertrouwen in hun geliefde cosmeticamerken.

Daaraan blijven ze geld uitgeven, zelfs als de 'revitaliserende' werking van crèmes en gels moeilijk valt aan te tonen. Tests van de Nederlandse Consumentenbond, en van soortgelijke organisaties in Duitsland en de Verenigde Staten, wezen de afgelopen jaren uit dat bepaalde huidcrèmes hun reclamebeloftes niet waarmaken. Zij hebben geen, of amper, effect op rimpels en andere vormen van huidveroudering, luiden de conclusies. Volgens arts Jetske Ultee is van heel veel ingrediënten in cosmetische producten bewezen dat ze werken. Maar dat wil niet zeggen dat de claims op de verpakking ook worden waargemaakt. 'Het is bijvoorbeeld waar dat vitamine C de veroudering van de huid door de zon vermindert. Maar alleen in hoge concentraties. In crèmes zit die hoge concentratie vaak niet,' geeft Ultee als voorbeeld. Ze zegt soms te 'griezelen' van de beloftes die sommige producten doen.

De cosmetische industrie beseft dat het in haar eigen belang is geen loze beloftes te doen. Daarom blijft ze continu op zoek naar ingrediënten die nog effectiever zijn. Volgens de Nederlandse chemicus en hoogleraar Johann Wiechers ligt de toekomst van de industrie bij het veranderen van doseringen. 'Met de werking van de actiefstoffen in cosmetica is het plafond wel bereiken,' zegt hij. 'Maar door de combinatie van hulpstoffen beter op de actiefstoffen af te stemmen, is de werking van cosmetica nog wel aanzienlijk te verbeteren.' De harde kritiek op de industrie, die mensen met enorme marketingbudgetten zou verleiden om producten te gebruiken die niet doen wat ze beloven, vindt Wiechers niet terecht. Al blijft hij een nuchtere Groninger: 'Gezond eten, niet drinken, niet te laat naar bed en niet te veel in de zon. Een saai leven is nog altijd het beste voor je huid.' •

Dollars op Hollandse tropische eilanden

In de rubriek voor lezersvragen *Podium* dit keer de vraag: waarom krijgen Bonaire, Sint Eustatius en Saba straks de dollar en niet de euro?

door Marijke Hoogendoorn

‘Omdat de eilanden zelf de dollar willen!’ vertelt Ewout van Haeften, expert betalingsverkeer van DNB. Afgesproken is dat het land de Nederlandse Antillen opgeheven wordt per 10 oktober 2010. De eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba worden dan een bijzondere gemeente van Nederland. Op deze eilanden is de Antilliaanse gulden nu nog de lokale munt, maar straks stappen ze over op de Amerikaanse dollar.

Ook al horen de eilanden bij Nederland, ze hebben de status van ‘land of gebied overzee’, een LGO, en horen daarom niet bij de EU. Er was en is dan ook niets dat de eilanden verplicht tot de invoering van de euro. Daarmee verschillen ze van andere overzeese gebieden als het Franse Martinique en Guadeloupe en de Spaanse Canarische eilanden: die zijn

aangemerkt als ultraperifeer gebied van de EU en hebben daarom de euro als nationale munt.

‘Een paar jaar geleden is in overleg met de eilandbewoners afgesproken dat zij de dollar krijgen als valuta. Dat ligt ook voor de hand. De lokale munt is de Antilliaanse gulden, maar je kunt er overal met dollars betalen. Veel meer dan de helft van de handel gaat in dollars, er komen vooral veel Amerikaanse toeristen. Je kunt nu bij elke lokale geldautomaat Antilliaanse gulden of dollars opnemen. De Antilliaanse gulden is trouwens al sinds 1971 gekoppeld aan de dollar.’

De omwisseling van de Antilliaanse gulden naar de dollar staat gepland voor 1 januari 2011. De klus moet in enkele weken geklaard zijn. DNB wordt de

centrale bank voor de drie eilanden en gaat de voorbereiding van de invoering monitoren. ‘Niet dat we daar een kantoor of agentschap openen: we laten heel veel aan de lokale partijen over. Er wonen maar een kleine 20.000 mensen op de drie eilanden. Maar vergeet niet dat we er in één keer het girale en chartale systeem omzetten: in Nederland hebben we dat gescheiden. Bovendien maakt het niet uit of je tien klanten of tien miljoen klanten hebt: elke bank moet haar systemen omzetten.’

Dus je gaat een spannende jaarwisseling in de tropen tegemoet? ‘Jazeker. Dit is een heel leuke klus.’ •

Ook een keer met uw vraag in DNB Magazine? Mail uw vraag naar: magazine@dnb.nl.

Nieuwe publicatie DNB

In het spoor van de crisis

Met de uitgave 'In het spoor van de crisis' biedt de Nederlandsche Bank een kroniek van de kredietcrisis. Een voorproefje.

door Cees Ullersma

Het ontstaan van de kredietcrisis kent vele facetten. Onevenwichtigheden hebben zich jarenlang opgebouwd en moesten vroeg of laat verdwijnen. De explosieve ontwikkeling van de bancaire kredietverlening, de omvangrijke tekorten op de Amerikaanse lopende rekening, het wereldwijd soepele monetair beleid, het lage niveau van de rente voor kredieten met een lange looptijd, de te lage vergoeding voor risico en liquiditeit, de sterk gestegen huizen- en aandelenprijzen, de financiële innovaties en ondoorzichtigheid in de financiële sector: alle hebben zij bijgedragen aan de crisis. Voor het bestaan van die onevenwichtigheden heeft DNB, evenals sommige andere partijen, vaak gewaarschuwd. Niemand heeft echter kunnen vermoeden dat deze onevenwichtigheden zouden uitmonden in een financiële crisis met de vertoonde intensiteit en duur. De inschatting van de dynamiek van de crisis werd bemoeilijkt door het hoge tempo van financiële innovaties, de complexiteit van nieuwe financiële producten en een sterke internationale vervlechting. Toen de crisis optrad, vertoonden de financiële markten een veel grotere samenhang dan verwacht.

Vaak wordt met de beschuldigende vinger gewezen naar (te) grote banken en financiële innovaties. In de periode voorafgaand aan de kredietcrisis heeft Nederland echter jarenlang de vruchten kunnen plukken van een omvangrijke financiële sector, die hoogwaardige werkgelegenheid biedt en de reële economie ondersteunt. Door over de grenzen actief te zijn, zijn banken in staat geweest hun risico's beter te spreiden, Nederlandse bedrijven van dienst te zijn in het buitenland en, ondanks de kleine thuismarkt, een groeistrategie te volgen en uit te groeien tot internationale spelers. Aan een dergelijke interna-

tionale expansie zijn natuurlijk ook risico's verbonden. Het is in eerste instantie de taak van de instellingen zelf deze risico's te beheersen. Met adequate beheersing van risico's (risicomanagement) hoeven financiële innovaties zoals securitisaties ook geen problemen op te leveren. Ze zijn een wezenlijk onderdeel van het financiële systeem waarin risico's worden gespreid. Zonder financiële innovaties zouden bepaalde projecten niet kunnen worden gefinancierd, sommige risicotypen niet kunnen worden afgedekt, of zouden sommige mensen worden uitgesloten van financiering (denk aan zelfstandigen of mensen met wisselende dienstverbanden die geen hypotheek kunnen krijgen).

Geheimhouding

Gevoed door de ogenschijnlijk oneindige en goedkope beschikbaarheid van financiering en een almaar stijgende welvaart is te lang gedacht dat de bomen tot in de hemel zouden blijven groeien. In dit klimaat is van autoriteiten veel, en vaak te veel, verwacht. Dit gold zeker voor verwachtingen over toezichthouders. Velen leefden in de illusie dat toezicht een garantie tegen faillissementen is. Maar toezicht kan de kans op ongelukken alleen verkleinen, niet wegnemen. Het nemen van risico's hoort bij een markteconomie. Consumenten houden dan ook een eigen verantwoordelijkheid voor het maken van een risico-afweging bij het afnemen van financiële producten. De toezichthouder gaat niet op de stoel van de financiële bestuurder zitten, maar bewaakt de kaders waarbinnen deze opereert. Indien een financiële instelling onverhoopt omvalt, blijkt het bij het achteraf beoordelen van de gang van zaken moeilijk dit te doen zonder 'the benefit of hindsight'.

In de afgelopen decennia heeft DNB de nodige successen geboekt als toezichthouder. De meeste kunnen niet gevierd worden, omdat het toezicht achter de schermen plaatsvindt op basis van een strikt geheimhoudingsregime. Doel van de geheimhouding is de informatieverstrekking door banken en andere instellingen aan de toezichthouder te beschermen. Bovendien zal de openbaarmaking dat een instelling in moeilijkheden verkeert de

moeilijkheden verergeren en de kans reduceren om die instelling weer naar veiligere wateren te leiden.

Europese toezichthouder

De jaren 2005 en 2006 waren ogenschijnlijk rustig, op het faillissement van Van der Hoop na. Voor DNB waren het echter allerminst rustige jaren. In deze twee jaar heeft DNB bij acht financiële instellingen een stille curator aangesteld, omdat hard ingrijpen nodig was. Vier instellingen is opgelegd een saneringsplan op te stellen. Dertig keer heeft DNB een formele aanwijzing gegeven en daarmee een instelling verplicht tot het nemen van actie. Bij dit soort optredens staat één ding voorop: DNB handelt altijd binnen de kaders van het recht. Ingrijpen op basis van alleen een ongemakkelijk gevoel of zorgen van algemene aard zou tot willekeur leiden en wordt in een rechtstaat niet geaccepteerd.

De kredietcrisis heeft wereldwijd het belang geïllustreerd om oog te houden voor de wisselwerking tussen economische ontwikkelingen en de financiële sector. De combinatie centrale bank en toezichthouder die Nederland kent, is daarom ook een sterke. Op grond van de ervaringen in de crisis zal het toezicht nog sterker gaan inspelen op macro-economische ontwikkelingen en interacties tussen mondiaal opererende financiële instellingen. Het feit dat instellingen grensoverschrijdend actief zijn en dat economische ontwikkelingen zich niets aan landsgrenzen gelegen laten liggen, vraagt om internationale coördinatie, samenwerking en duidelijke afspraken tussen nationale toezichthouders. De Europese plannen voor de oprichting van een European Systemic Risk Board en de omvorming van de Europese comités van toezichthouders tot Europese toezichtautoriteiten zijn dan ook waardevolle stappen. Maar op termijn zal er een Europese toezichthouder moeten komen. •

De bundel 'In het spoor van de crisis' is voor belangstellenden gratis te bestellen via www.dnb.nl, onder het kopje 'publicaties'.

Good Value en Soft Stuff

Arnold Schilder is Chairman van de International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) en oud-directeur van DNB

Vlakbij het IAASB-kantoor op 5th Avenue in Manhattan is een prachtige boekhandel. Ik kan de verleiding nooit weerstaan. Laatst kocht ik daar 'Good Value – Reflections on Money, Morality and an Uncertain World'. Recent geschreven door Stephen Green, de voorzitter van één van 's werelds grootste banken, HSBC. Meteen bestempeld tot *Financial Times Book of the Year*. Terecht, wat mij betreft. Green neemt ons mee door de geschiedenis, cultuur, religie, economie – belezen, bereisd, geïnspireerd. Wat zijn toekomstbestendige waarden – die echt zijn, niet cosmetisch? Waarden die inspireren tot gezaghebbend gedrag? Green roept op tot een *challenge to action*, zowel zakelijk als persoonlijk. Tot een betrokkenheid bij de *global bazaar* waarin we leven. Hierbij moeten we morele en inhoudelijke oordelen – *judgments* – aandurven, die juist in onzekere tijden zo belangrijk zijn: wat kan wel, wat niet, hoe weeg je dat? En dan ook uitkomen voor keuzes, hoe feilbaar die ook kunnen zijn. *Professional judgment* is ook voor accountants een kernbegrip. De vraag ernaar

is niet bij te houden. Onlangs sprak ik enkele managers van grote beleggingsfondsen in Londen. Het gesprek kwam op de vele *judgments* die in jaarverslagen verwerkt zijn. Hoe bepaal je marktwaardes als markten nauwelijks functioneren? Welke aannames en schattingen gaan er achter schijnbaar rationele cijfers schuil? Hoe betrouwbaar en hoe relevant zijn de lange *disclosures* die jaarverslagen (te) dik maken? En hoe zinnig zijn dan de standaard accountantsverklaringen eigenlijk nog? Een van de managers zei in die context: 'We care more about the soft stuff'. Ofwel: we hoeven niet per se al die lange verhalen, maar willen de achtergrond begrijpen. Hoe heeft de ondernemingsleiding haar oordelen gevormd en keuzes gemaakt? Hoe is een weg gevonden door alle onvermijdelijke onzekerheden? En laat de accountant daar meer over zeggen dan nu gebeurt. Over uitdagingen gesproken...

Wat is van waarde en wat is de waarheid? De crisis drukt ons met de neus op de feiten: het zijn geen abstracte vragen, maar prioriteiten op ons aller agenda. •

Heroldius
FEINGOLD

999.9

1000 g

H94025

Goud in crisistijden

DNB heeft 612,5 ton goud in de kluisen liggen. Dat geeft een veilig gevoel. Want goud houdt zijn waarde, crisis of niet.

door Marijke Hoogendoorn

Door de kredietcrisis staat goud weer volop in de belangstelling. Grote onzekerheid over het financiële stelsel en inflatieangst deed menig belegger het zekere voor het onzekere nemen en zijn toevlucht zoeken in goud. Dat kan een stuk makkelijker dan vroeger: je hoeft geen goudbaar te kopen, maar kunt ook kiezen voor aandelen van Exchange Trade Funds (ETF), waarvan de waarde gekoppeld is aan de goudprijs.

Niet alleen de goudprijs is omhoog geschoten, maar ook de rol van goud is veranderd door de kredietcrisis: voor veel meer partijen is goud als beleggingsobject aantrekkelijk geworden. Dat is de laatste maanden weer iets aan het veranderen. Beleggers die in goud gevluht waren, zoeken voorzichtig weer andere beleggingen nu de grootste spanning op de financiële markten voorbij lijkt te zijn. De stijgende goudprijs heeft ook aardig wat speculanten aangetrokken en die zijn nog wel actief op de markt. Terwijl in het Westen goud werd aangekocht vanwege de crisis, brachten inwoners van de traditioneel grote goudlanden van Azië, zoals India, hun sieraden naar de lokale lommerd om te profiteren van de hoge goudprijs. Tegelijkertijd beleggen de Aziatische overheden steeds vaker een deel van hun groeiende valutareserves in goud. Zo kocht India onlangs goud van het IMF. China, dat inmiddels Zuid-Afrika heeft ingehaald als grootste goudproducent ter wereld, is steeds meer goud uit de eigen mijnen aan het opslaan.

Centrale banken van Westerse landen hebben van oudsher veel goud in huis. DNB is geen uitzondering, ook al is er de

afgelopen decennia goud verkocht. Waar staatsobligaties en andere bezittingen een zeker rendement opleveren als een vaste couponrente, is dat met goud anders. De opslag kost geld en zolang het in de kluis ligt, levert goud geen cent op. In september 2009 sloten meerdere Westerse centrale banken het derde Goudakkoord, waarbij zij afspraken om maximaal vierhonderd ton goud per jaar te verkopen. Dit is inclusief de verkopen van het IMF. Met dit nieuwe akkoord verlengden de centrale banken de verkoopplafonds uit de voorgaande akkoorden – precies zoals de markten hadden verwacht.

Vroeger leende DNB nog weleens goud uit aan commerciële partijen. Dat ging heel behoedzaam, in kleine hoeveelheden en voor hooguit een maand. Vlak na het begin van de kredietcrisis werd geen goud meer uitgeleend, omdat het risico – hoe beperkt ook – niet meer opwoog tegen de zeer lage rentevergoeding van nagenoeg nul procent.

Aandelen, obligaties en ander waardepapier: aan alles zit een risico, want banken, bedrijven en zelfs hele landen kunnen failliet gaan. Maar een baar goud houdt altijd waarde, zo blijkt juist in turbulente tijden. DNB bezit 612,5 ton goud, met een marktwaarde van circa 16 miljard euro. Tijdens de crisis is eens te meer gebleken dat dit een kostbaar bezit is. Goud geeft vertrouwen in de kracht van de balans van de centrale bank. Dat geeft een veilig gevoel. •

Hongkong bruist

Wonen, werken, uitgaan: alles speelt er zich in de hoogte af. Hongkong heeft een zeer hoge bevolkingsdichtheid én de grootste miljonairsdichtheid ter wereld. Deel twee in een serie over de giganten der aarde, geografisch en/of economisch gezien.

door Marijke Hoogendoorn

Het moet er eens heerlijk hebben geroken. Hongkong, letterlijk 'geurige haven', dankt haar naam vermoedelijk aan de vroegere handel in wierook. Handel drijven heeft Hongkong, met haar gunstige ligging tussen China en Zuidoost-Azië, geen windeieren gelegd. Het heeft een van de best gelegen diepzeehavens ter wereld en de op twee na grootste containerhaven, ná Singapore en Shanghai, maar ver voor Rotterdam, de nummer 11. Behalve handel zijn toerisme en financiële dienstverlening belangrijke economische pijlers. Hongkong is het mekka voor zakenlieden, *shopaholics* en nachtbrakers. De bruisende stad met haar ondernemende bevolking en 24-uurseconomie verenigt Westerse *hightech* met traditionele Chinese cultuur. Tussen torenhoge wolkenkrabbers rijden Britse dubbeldek- kers, nabij de *shopping malls* staan oude Chinese tempels. Op straat zie je de

nieuwste mobieltjes en gadgets én de traditionele offerbakjes aan Tudi Gong: 90% van de inwoners hangt de traditionele Chinese godsdienst aan.

Tijgers

Wat eens een verzameling visserdorpjes was, is anno 2010 een van de economische reuzen ter wereld. Na de eerste Opiumoorlog met China eiste Groot-Brittannië de heerschappij op. Hongkong was een Britse Kroonkolonie tot het in 1997 een speciale administratieve regio werd van de Volksrepubliek China volgens het beginsel 'één land, twee systemen'. Daardoor is Hongkong, als kapitalistisch bolwerk binnen het communistische China, een plek waar ruimte is voor nieuwe ideeën, innovaties en pioniersgeesten. Ondernemers in Hongkong maakten in het verleden altijd gebruik van beschikbare technologieën, maar de laatste jaren staan innovatie en design

hoog in het vaandel. Aan de spectaculaire economische ontwikkeling van de jaren tachtig danken Hongkong, Taiwan, Singapore en Zuid-Korea hun geuzennaam: 'the Four Asian Tigers'. Opleiding, technologie en globalisering hebben de tijgers macht en geld opgeleverd. Hongkong groeide uit tot een handelscentrum en financieel centrum van internationaal topniveau. Aan de groei, gemiddeld dik 5% bbp in de jaren 1998-2007, leek geen einde te komen – tot de kredietcrisis uitbrak.

Snel herstel

Hongkong met haar open economie kreeg een klap van de mondiale crisis, maar heeft het ergste alweer achter de rug. De economie kromp met 2,7% in 2009, maar na een dramatisch eerste kwartaal kwam er een ommekeer en sinds het derde kwartaal 2009 zit de groei er weer in. De arbeidsmarkt herstelt snel na een ernstige

Hongkong

Staatsvorm: Speciale Bestuurlijke

Regio van China

Oppervlakte: 1.099 km²

Aantal inwoners: 7 miljoen

Nationale taal: Chinees

Munt: Hongkongse dollar

Import uit: China, Japan,
Singapore, Taiwan

Export naar: China, VS, Japan

dip begin 2009. De verwachting voor 2010 is een economische groei van 4,5%. Dat snelle herstel is mede te danken aan de toenemende integratie met China. Ondernemingen in Hongkong kunnen profiteren van de Chinese thuismarkt van 1,3 miljard inwoners – dat biedt een gigantisch groeipotentieel. De Hong Kong Stock Exchange is dé beurs voor Chinese bedrijven die in het buitenland een notering willen. Tegelijkertijd speelt Hongkong een cruciale rol in de export of doorvoer van goederen die in China geproduceerd zijn: verpakking en transport, marketing en financiering. Terwijl veel van de industrie zich in het laatste decennium verplaatste naar het vasteland, waar ruimte en goedkope arbeid in overvloed is, is de dienstensector steeds belangrijker als groeimotor van Hongkong. Met innovaties en topdesign wil Hongkong haar plaats aan de top behouden.

Adembenemend is de architectuur van Hongkong, waar de ene wolkenkrabber nog hoger lijkt dan de ander. Wonen, werken, uitgaan: alles speelt er zich in de hoogte af. Met 7 miljoen inwoners op 1.000 km² is Hongkong een van de meest dichtbevolkte gebieden wereldwijd. Nergens ter wereld is de miljonairsdichtheid zo groot als in Hongkong, waar 26,4% van de bevolking miljonair is, althans in dollars gerekend.

Bruce Lee

Voor al die miljonairs en andere veelverdieners zijn er prachtige kansen om dollars uit te geven. Uitgaan, eten, shoppen: alles kan. Er zijn schitterende winkelcentra die alles bieden. Van internationale warenhuizen zoals het Britse Marks & Spencer, tot de boetieks van populaire lokale ontwerpers, zoals Vivienne Tam, William Tang, Walter Ma en Lu Lu Cheung. Wie moe wordt van het

shoppen, kan bijkomen in een trendy restaurant, een boottochtje maken of flaneren langs de 'Avenue of Stars'. Deze kustboulevard, Hongkongs variant op Hollywoods 'Walk of Fame', is een eerbetoon aan Bruce Lee en andere grote filmsterren van Hongkong en biedt een prachtig uitzicht op de *skyline* en haven. En natuurlijk zijn de oude tempels een bezoek waard. De Hongkong-Chinezen offeren hier bloemen en steken wierookstokjes op, en doen daarbij een wens. Elk briefje wordt opgehangen en de wens stijgt met de rook mee omhoog naar goden of voorouders. Hier kun je even op adem komen – alhoewel de allesbedwelmende wierook sommigen naar adem doet happen – en mijmeren over voorbijgane tijden, toen het overal naar wierook rook... •

Bronnen: CIA Factbook, Hongkong SAR Government, UNDP, Wikipedia

Inti Hernandez

door Alexander Strengers
Voorzitter Kunstcommissie

In de spiegels van *Encounter place*, een architectonisch kunstwerk van Inti Hernandez, weerspiegelt zich de dynamiek van een plek waar mensen elkaar ontmoeten. Het kunstwerk, gemaakt van hout en spiegels, is briljant in al zijn eenvoud en magistraal qua concept. Het daagt je uit tot beweging, om het te bekijken van links en van rechts, van voren en van achteren, van onderop en bovenaf – en dat maakt het zo geweldig spannend. Vanuit elke hoek krijg je via de spiegels iedere keer een ander beeld van de ontmoetingsplaats. Dit weerspiegelt de verschillende werkelijkheden van waaruit mensen communiceren en laat zien hoe deze werelden overeenkomen, botsen en veranderen. Er zijn punten rondom het werk waarbij de dimensie compleet op zijn plek valt, en de ruimte zich als een grote arena voor je ogen ontvouwt. Op andere punten verstart het

werk en blijft het beeld statisch. Spaans, Engels, Nederlands: voor Hernandez, de kunstenaar die uit Spanje komt, in Nederland woont en communiceert in de Engelse taal, is communicatie – begrip en onbegrip, ontmoeting en perceptie – bij uitstek een belangrijk thema. Hij gaat daarmee verder aan de slag in zijn nieuwe werk, een grote arena, dat in zijn eigen woorden een homage is aan Nederland, ‘a country built on immigration and other cultures’. Hij is trots op zijn Nederland, maar ervaart een verharding van het politieke klimaat. In zijn nieuwe werk, met de veelzeggende titel *‘Tribute to the Red and Yellow that lies inside the Orange’* gebruikt hij alle primaire kleuren, maar de secundaire kleur oranje speelt de boventoon. Met de kleur oranje, gemaakt van geel en rood, maakt hij duidelijk dat een

realistische en relativerende visie op het hedendaagse Nederlandse patriottisme niet meer dan gepast is.

Zijn boodschap is glashelder: in plaats van intermenselijke vervreemding kunnen we beter intermenselijk begrip nastreven. En zonder het er te dik bovenop te leggen is dat precies wat Hernandez’ werken teweegbrengen. Met *Encounter place*, dat de Kunstcommissie vorig jaar verwierf als aanvulling op de vier foto’s die in 2006 zijn aangekocht, is een kunstwerk gevonden dat feilloos past in het nieuwe kantoorconcept van de Nederlandsche Bank, met open ruimtes voor ontmoetingen. Tegelijkertijd is *Encounter place* een krachtig symbool voor de nieuwe visie van de Kunstcommissie: het verzamelen van eigentijdse kunst die inspireert, verbindt en de dialoog levend houdt. •

Inti Hernandez
Encounter Place, Version III, 2008
Multiplex, Balsahout,
Plexiglas en Spiegel
60 x 34 x 16 cm

Concrete macro-prudentiële instrumenten

Het belang van een macro-prudentiële invalshoek voor de financiële stabiliteit wordt alom onderkend. Maar over de doelstelling en de benodigde instrumenten is nog volop discussie.

door Maarten van Oordt

Zo bleek tijdens de workshop 'Concrete macro-prudentiële instrumenten', die DNB organiseerde samen met de Universiteit van Amsterdam en het Internationaal Monetair Fonds. DNB-directeur Henk Brouwer opende de dag met de woorden 'You are accountable'... en vervolgens bogen de genodigde academici en beleidsmakers zich over drie vraagstukken. Eerste vraagstuk gaat over de opbouw van systeemrisico's en mogelijke maatregelen daartegen. Voor de opbouw van systeemrisico's zijn vele oorzaken aan te wijzen, waaronder de financieringsstructuur, overeenkomsten in risicoprofiel, en de onderlinge relaties tussen financiële instellingen. Onduidelijk is nog hoe de individuele bijdrage van banken aan het systeemrisico moet worden vastgesteld en op welke wijze moet worden ingegrepen. Bij dit laatste kan worden gedacht aan een heffing of limiet op activiteiten die systeemrisico's vergroten. Ander vraagstuk is dat van de samenhang tussen maatregelen en cyclische bewegingen. Sommigen denken aan een systeem

*DNB-directeur
Henk Brouwer*

waarbij banken buffers opbouwen voor financieel ongunstige tijden. Anderen beogen een systeem waarbij banken een gezamenlijk fonds opbouwen. Daarnaast wordt er gezocht naar mogelijkheden om een soort barometer te ontwikkelen voor financiële tegenslagen.

Tot slot werd de institutionele vormgeving van het macro-prudentieel toezicht besproken. Op welke manier moeten andere partijen dan de centrale bank, zoals het ministerie van Financiën en de micro-prudentiële toezichthouder, betrokken worden bij het macro-prudentieel toezicht?

Al met al genoeg vraagstukken voor een levendige workshop. Met als resultaat weliswaar geen pasklare antwoorden, maar wel een dieper inzicht. •

Recente seminars

09 maart:

Two Hundred Years of Financial Integration: Latin America since Independence, Graciela Kaminsky (George Washington University)

23 maart:

Information Sharing and Credit Rationing: Evidence from the Introduction of a Public Credit Registry, Hans Degryse (UvT)

TOEKOMSTIGE SEMINARS

03 mei:

Eric Leeper (Indiana University), *Anchoring Fiscal Expectations*

11 mei:

Paul De Grauwe (Katholieke Universiteit Leuven), *Top-down versus Bottom-up Macroeconomics*

25 mei:

Jose Luis Peydro (ECB)

08 en 09 juni (t.b.c.):

Marvin Goodfriend (Carnegie Mellon University)

22 juni:

Wilbert van der Klaauw (Fed New York)

23 juni:

Stijn Claessens (IMF)

05 oktober:

Ayhan Kose (IMF)

30 november:

Steven Ongena (UvT)

De seminars zijn een platform waar binnen- en buitenlandse wetenschappers hun onderzoekresultaten presenteren. Het actuele programma staat op www.dnb.nl.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Marijke Vogelesang, tel. 020-5243687, e-mail: r.vogelesang-douw@dnb.nl

DNB PUBLICATIES

Onder meer de volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

'Scoren met beleid'
digitaal lesprogramma
tweede fase havo/vwo

'Waar voor je geld'
praktische lesopdrachten
tweede fase havo/vwo

'DNB in beeld'

'Goud, Geld en Geheimen'
publieksbrochure

'De geschiedenis
van ons geld'

'Echt of vals?'
cd-rom met de echt-
heidskenmerken van
de eurobiljetten

Periodiek verschijnen

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin
- Overzicht Financiële Stabiliteit

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek

- Working Papers
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn online beschikbaar.

U vindt ze op www.dnb.nl.

De uitgaven kunt u ook bestellen via onze website,
per e-mail (info@dnb.nl) of via een brief die u kunt
richten aan: De Nederlandsche Bank
Afdeling Facilitaire diensten / Postkamer
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam

Colofon

DNB Magazine is een tweemaandelijks
uitgave van de Nederlandsche Bank.

Redactieadres:

DNB Magazine
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
t 020 524 5781 / 5753
f 020 524 2228
e magazine@dnb.nl
www.dnb.nl

Hoofdredactie:
Loek van Daalen

Eindredactie:
Marijke Hoogendoorn, Ellen Tolsma

Aan dit nummer werkten mee:
Robert Mosch, Maarten van Oordt,
Nicole Paehlig, Herman Pleij (Essay
Copyright © 2010 Herman Pleij,
Bussum. Publicatie tot stand gekomen
via Sebes & Van Gelderen, literair
agentschap te Amsterdam), Arnold
Schilder, Alexander Strengers, Cees
Ullersma, Rutger Vahl

Fotografie / Illustraties:

ANP, Rhonald Blommesteijn
(illustratie p.8), Corbis,
Monique Kooijmans
(foto's Herman Pleij)
Han Lans (foto *Encounter place*, p.37)
Rob Meulemans,
Jacqueline Spaans (In Beeld)

Vormgeving en druk:

Joh. Enschedé (vormgeving),
Fd-Reproductie (productie)
Drukkerij De Bink (drukwerk)

Abonnementen:

Een abonnement op DNB Magazine is
gratis en uitsluitend schriftelijk of per
e-mail aan te vragen. Adreswijzigingen
en opzeggingen eveneens schriftelijk
opgeven.

Abonnementenadministratie:

DNB Magazine
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
e aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB Magazine mogen niet
zonder toestemming van de redactie
worden overgenomen.

Schoonheid volgens fotograaf Jacqueline Spaans: 'De schoonheid van mijn dochter in het vroege ochtendlicht. Een beeld vol onschuld en kwetsbaarheid.'

